

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№6

Google Scholar

OPEN ACCESS

ULRICHSWEB[®]
GLOBAL SERIALS DIRECTORY

OpenAIRE

ROAD

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ
БИБЛИОТЕКА
LIBRARY.RU

Academic
Resource
Index
ResearchBib

ISSN
INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

CYBERLENINKA

BASE

INDEX COPERNICUS
INTERNATIONAL

Crossref

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2025

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Elektron nashr. 335 sahifa.

E'lon qilishga 2025-yil 1-iyunda ruxsat etildi.

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoirazimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldix'o'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayeich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilkhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher

08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 Makroiqtisodiyot
08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 Ekonometrika va statistika
08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 Marketing
08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 Menejment
08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi 336/3-
sonli qarori bilan ro'yxatdan
o'tkazilgan.

MUNDARIJA

O'zbekistonda yashil iqtisodiyotni shakllantirishda xitoy va rossiya investitsiyalarining qiyosiy tahlili.....	20
Malikov Numonjon Kamalovich	
Raqamli texnologiyalarning makroiqtisodiy barqarorlikka ta'siri	26
Sherzod Rajabov, Istora Abdusalomova	
Reducing inequality through human capital development: a comparative analysis of policies in the european union and uzbekistan	30
Ilxomjonov Jaxongir Alisher o'g'li	
Hududiy raqamli infratuzilmaning xizmat ko'rsatish sektoriga ta'siri: samarqand viloyati misolida	39
Musinov Dilshod Sultanovich	
Ways to improve quality in hotels through digital technologies	44
N.A. Rakhmonova	
Проблемы и пути внедрения механизма налогового стимулирования центров инновационного роста нового узбекистана.....	48
Умаров Б. С.	
Влияние протекционистской политики на инвестиционные стратегии промышленных предприятий.....	55
Ёдгоров Сардорбек Самадович	
Fiskal siyosat tahlili: aholi bandligi; aholi daromadlari; soliqqa tortish.....	61
Isroilov Boxodir Ibragimovich, Navruzova Farog'at Abdihamid qizi	
Problems in entrepreneurial potential development: a comprehensive analysis of contemporary barriers and challenges	67
Baxtiyor Xabibullayev Abdulvoxid o'g'li	
Tijorat banklarida aholi omonatlarining jozibadorligini oshirishning metodologik asoslari va amaliy yo'nalishlari	73
Xakimov Zoxid Norbo'tayevich	
To'lov aylanmasining mohiyatini aniqlashda to'lov va to'lov oqimlarining roli.....	78
I.F.Sayfiddinov	
Moliyaviy inklyuzivlikni ta'minlovchi samarali soliq siyosati.....	83
Artikov Ne'matulla Abdusalamovich	
Youth, digital finance, and the gig economy in uzbekistan	86
Akmal Boymurodov	
Aktsiyadorlik jamiyatlari korporativ boshqaruvda qaror qabul qilishda raqamli texnologiyalardan foydalanish masalalari	91
Xabibullaeva Shirinxon Tohir qizi	
В условиях трансформации обеспечение развитие образования и нуки в сфере подготовки управленческих кадров	98
Суюнов Дилмурод Холмурадович	
Ипотечное кредитование как инструмент социальной политики в узбекистане	104
Базарова Нигора Равшановна	
Kichik biznes subyektlari tomonidan hudud aholisi bandligini ta'minlashning ijtimoiy va iqtisodiy natijalari.....	110
Ergasheva Nigora Abdigapparovna	
Kichik korxonalar istiqbolli hududlarda sanoat ishlab chiqarish holati dinamikasi.....	114
Xonto'rayev Obbosxon Kamolxon o'g'li	
Banklarning aktivlarini daromadliligini oshirish yo'llari	118
Elbusinova Umida Khamidullaevna	

Ekologik omillar o'zgarishining dehqon xo'jaliklari yalpi hosiliga ta'siri	123
Otamurodova Dildora Abdukrimovna	
O'zbekiston tijorat banklarining yashil iqtisodiyotdagi o'rni	128
Eshev Furqat A'zamovich, Ibragimova Feruza Axtamovna, Jumanazarova Malika Baxtiyorovna, Raxmatova Mohina Dilmurod qizi	
Использование интеллектуальных технологий в процессе обслуживания клиентов банка	132
Хашимова Дилёра Пахритдиновна	
Innovatsion faoliyatning moliyaviy rag'batlantirish va boshqaruv samaradorligini belgilovchi omil va jihatlari.....	138
Baxriddinov Nodirbek Zamirdinovich	
Import tovarlari bo'yicha aksiz solig'ini undirishning nazariy asoslari.....	143
Abdurasulov Murodjon Bahrom o'g'li	
Роль цифровых валют центральных банков в модернизации платёжной инфраструктуры: мировой опыт и перспективы Узбекистана	150
Срожиддинова З.Х., Тухтасинова Д.Н.	
Tijorat banklarida chakana to'lov tizimlarini nazariy asosi.....	155
Sultonov Davronjon Rustam o'g'li	
Tikuv-trikotaj korxonalarida raqobatbardoshlikni oshirishda strategik menejmentning roli	161
Mamatraimov Islom Mamanazarovich	
Ta'lim, ekologiya va raqamlashtirish sohalarida bolalar va o'smirlar turizmini integratsiyalash: xalqaro tajribalar va O'zbekiston.....	170
Islomova Dilrabo Salomovna	
Iqtisodiy masalalarni matritsalar nazariyasi asosida modellashtirish va python dasturlash tilida yechish.....	175
Tojiyev Ilhom Ibraimovich, To'rayeva Feruza Dilmurodovna, Namozova Barchinoy G'ayrat qizi, Baxronova Zuhra Otaniyoz qizi	
Pul bozori barqarorligini ta'minlashda tijorat banklarida likvidlikni boshqarish samaradorligi	188
Sattorova Nasiba G'aniyoz qizi	
The role of digitalization of healthcare in the implementation of the safe city project	192
Akbarjon Iminov	
Аутоиммунные поражения центральной нервной системы, возникающие после стрептококковой инфекции	198
Умарова Саодат Сулаймоновна, Нормакматов Бахтиёр Ботиралиевич	
Iqtisodiyotiga yo'naltirilgan investiyalar tahlili.....	204
Namozov Olim Botirovich	
Creating a favorable climate for investment in agriculture	209
U.I.Djumaniyazov, B.J.Mirzaev	
Davlat ishtirokidagi korxonalarni korporativ boshqaruvni xalqaro standartlari asosida takomillashtirish	214
F.Djalilov	
Davlat tibbiyot tashkilotlarida ish beruvchining fuqarolik javobgarligini majburiy su'gurt qilish xarajatlarini hisobi.....	222
Kuliboyev Azamat Shonazarovich	
O'zbekistonda bank operatsion xarajatlari buxgalteriya hisobi.....	227
Qurbonova Sitara Vahobjon qizi	
O'zbekistonda kichik biznes va tadbirkorlik subyektlarini rivojlantirishning strategik yo'nalishlari.....	233
Musayev Ozodjon Shavkat o'g'li	
Пути обеспечения стабильного экономического роста в условиях перехода к зелёной экономике, совершенствования государственной экономической политики и повышения эффективности внедрения принципов цикличной экономики.....	237
Худайбергенова Адалат Негматуллаевна, Убайдуллаев Сирожиддин Жамшидович, Файзиёва Хамида	

Кудратовна, Эшбоев Миржалол Бахромович	
O'zbekiston sanoatining iqtisodiy holatini baholash	241
Mamanazarov Oybek Shomurodovich	
Maktabgacha ta'limda tayanch kompetensiyalarni shakllantirishda matematika va savod asoslarining didaktik yechimlari.....	247
Mingboyeva Guldorxon Maxmudovna	
Soliq tizimida soliq riskini baholash uslubiyoti.....	252
Nasimov Ravshanjon Azimovich	
Budjetni rejalashtirish tizimida jismoniy shaxslar daromadlari bo'yicha prognozlashni takomillashtirishning metodologik asoslari	260
Babaev Shavkat Bayramovich	
Понятие и сущность денежного потока в системе финансового управления.....	267
Машарипова Шахло Адамбаевна	
Yashil mehmonxonalarda strategik tahlil metodologiyasi	274
Rasulova Nigora Yusupovna	
Цифровая трансформация: новые возможности и современные тенденции в управлении бизнесом и инвестициями.....	279
Баратова Динора Алишеровна	
Mehmonxonalarda xizmat ko'rsatishning sifati va samaradorligini baholash.....	283
Ikromov Akbar Farxod o'g'li	
Модель внедрения open banking в Узбекистане: предложение на основе международного опыта и локальных особенностей.....	288
Камалов Шухрат Камалович, Аскарова Дилором Хожимуратовна, Баходиров Жасурбек Олёрбек ўғли, Маликов Шохрух Шокирович, Тенгелова Фарангиз Мажид кизи	
O'zbekistonda islom moliyasini joriy qilishning yo'llari	295
Ashurbayev Farrux Alisher o'g'li , Tuxsanov Eldor Dilmurod o'g'li	
AQSH tajribasiga ko'ra eksportni iqtisodiy o'sishga tasiri	299
D.E.Qarshiev	
Iqtisodiyotni tartibga solish orqali aholi farovonligini oshirishning ahamiyati	304
Berdibekov A.	
Mamlakat iqtisodiyotini rivojlantirish va aholi moliyaviy savodxonligini oshirishda inklyuziv molianing ahamiyati.....	308
Latipova Shaxnoza Maxmudovna	
Problems of the financial mechanism influence for stable and inertial development of enterprises.....	313
Zaynalov Jakhongir Rasulovich, Alieva Susanna	
Tibbiyot turizmni rivojlantirish va uning salohiyatini iqtisodiy baholashning ilmiy va uslubiy asoslari	317
Vofaxojayeva Dilafruz Marufovna	
Turistik destinatsiyalar va raqamli marketing texnologiyalari orqali turizm barqarorligini transformatsiya qilish	322
Nurmuhammadxon Oppoqqonov	
Kichik va o'rta biznes moliyaviy barqarorligining kambag'allikni kamaytirishdagi ahamiyati.....	327
Djamalov Xasan Numanjanovich	

KICHIK VA O'RTA BIZNES MOLIYAVIY BARQARORLIGINING KAMBAG'ALLIKNI KAMAYTIRISHDAGI AHAMIYATI

Djamalov Xasan Numanjanovich

Toshkent Davlat Iqtisodiyot universiteti,
«Soliq va soliqqa tortish» kafedrası professori,
iqtisod fanlari nomzodi

O'zbekiston, 100000, Toshkent Sh., A. Timur ko'chasi, 60a.

Elektron pochta: xasandjamal@gmail.com

telefon: (+998909027015)

Annotatsiya: Maqolada hozirgi kunning global muammolaridan biri bo'lmish kambag'allikni kamaytirish muammolarini o'rganishning zaruriyati va hozirgi zamon xususiyatlari, ularni hal etishda kichik va o'rta biznes moliyaviy barqarorligining ahamiyatini o'rganish masalalari ko'rib chiqilgan. Maqolada shu bilan birga mamlakatimizda kambag'allikni kamaytirishga hamda Hukumat tadbirlari hayotiyiligi va samarali ijrosini ta'minlashga qaratilgan taklif va mulohazalar bildirilgan.

Kalit so'zlar: kambag'allik, qashshoqlik, aholi real daromadlari, aholi daromadlarining desil koeffitsienti, jon boshiga kunlik daromad, kambag'allikni aniqlash mezonlari, kunlik xarajat me'yori, iste'mol savati, kichik va o'rta biznes, kichik va o'rta biznes moliyaviy barqarorligi.

Abstract: The article discusses the need and modern features of studying the problems of poverty reduction - as one of the global problems of our time, the importance of financial stability of small and medium-sized businesses in solving poverty problems. The article also expressed ideas and suggestions aimed at reducing poverty in our country, ensuring the vitality and effective implementation of Government measures.

Key words: poverty, poverty, real incomes of the population, decile income ratio, daily income per capita, criteria for determining poverty, daily expenses, consumer basket, small and medium-sized businesses, financial stability of small and medium-sized businesses.

Аннотация: В статье рассмотрены необходимость и современные особенности изучения проблем снижения бедности - как одной из глобальных проблем современности, значение финансовой стабильности малого и среднего бизнеса в решении проблем бедности. В статье также были высказаны соображения и предложения, направленные на снижение бедности в нашей стране, на обеспечение жизнестойкости и эффективного исполнения мер Правительства.

Ключевые слова: бедность, нищета, реальные доходы населения, децильный коэффициент доходов населения, ежедневный доход на душу населения, критерии определения бедности, норма ежедневных расходов, потребительская корзина, малый и средний бизнес, финансовая стабильность малого и среднего бизнеса.

KIRISH

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 11 sentyabr 2023 yildagi №PF-158-sonli Farmoni asosida ishlab chiqilgan "O'zbekiston-2030" Strategiyasi"sida kichik va o'rta biznesning iqtisodiyotdagi tegishli o'rni va ahamiyatini ta'minlashga, ular moliyaviy barqarorligini yaxshilash aholi farovonligini oshirishning muhim omili ekanligiga alohida e'tibor qaratilgan.

Ma'lumki, kichik va o'rta biznes rivojiga qulay va jozibali investisiya muhiti yaratish, adolatli raqobatni rivojlantirish, kichik biznes va xususiy tadbirkorlik jadal rivojlanishini rag'batlantirish aholi samarali bandligini ta'minlashga hamda uning real daromadining ko'payishiga imkoniyat hozirlaydi. Bunday yondashuv, birinchi navbatda, respublikamiz iqtisodiyotida kichik va o'rta biznes hamda xususiy sektorni jadal rivojlantirish orqali aholi turmush sharoitini yaxshilash masalasining ustuvorligi bilan izohlanadi.

Oxirgi 5 yilda ko'rilgan chora-tadbirlar tufayli Jahon banki va "Biznes yuritish" xalqaro moliya korporatsiyasi reytingida O'zbekiston jahonning 190 ta mamlakati orasida 146-o'rindan 76-o'ringa ko'tarildi.

Bugungi kunda mamlakat iqtisodiyotida xususiy sektor ulushini kengaytirish, aholining, eng avvalo, yoshlarning o'zini-o'zi band qilishini oshirish, shuningdek, tadbirkorlik faoliyatidan tushadigan daromadlarni aholi daromadlari umumiy tuzilmasida 70 foizgacha oshirish kichik va o'rta biznesni rivojlantirishning asosiy maqsadi hisoblanadi.

Natijada, 2030 yilda YalMda kichik va o'rta biznes ulushi 70,1 foizni

(2018 yilda 59,4%), sanoatda 54,3 foizgachani (34,7%), investisiyalarda 52,3 foizgachani (34,9%), eksportda 45,2 foizgachani (26,5%) tashkil etadi [1].

Iqtisodiyotni erkinlashtirish va bozor mexanizmlarini keng joriy qilish tamoyillariga asoslangan islohotlarning yangi bosqichida davlatning iqtisodiyotdagi rolini kamaytirish va xususiy sektorning ishtirokini kengaytirish bo'yicha navbatdagi ishlarning natijadorligini oshirish bugungi kunda iqtisodiyotni boshqarishning aniq, shaffof va natijaga yo'naltirilgan mexanizmini ishlab chiqishni taqozo etmoqda.

Shu bilan birga, hududlarda aholining turmush darajasi va sifatini yaxshilash, xususan kambag'allikni qisqartirish vazifalari ko'p jihatdan iqtisodiyotning barcha tarmoq va sohalarining raqobatbardoshligini oshirish hamda kichik va o'rta biznesni rivojlantirish uchun fundamental sharoitlarni yaratib berish hisobiga yangi va barqaror ish o'rinlarini tashkil etish bilan bevosita bog'liqdir.

Bu, o'z navbatida, iqtisodiyotni tarkibiy jihatdan isloh qilish va rivojlanishiga aloqador vazirlik va idoralar faoliyati uyg'unligini ta'minlashni, mavjud muammo va to'siqlarni tezkorlik bilan aniqlash va bartaraf etishga asoslangan zamonaviy va inklyuziv institusional tizimni joriy etishni talab etadi. Xususan: 1) makroiqtisodiy barqarorlik, iqtisodiy o'sish maqsadlari va tarkibiy islohotlar o'rtasidagi muvofiqlikni ta'minlash, shuningdek, tashqi va ichki omillar ta'sirida yuzaga keladigan iqtisodiy sikllarni boshqarishning zamonaviy prognozlashtirish modellariga asoslangan samarali tizimi va mexanizmlarini joriy etish jarayoni kechikmoqda; 2) kambag'allikni qisqartirishga qaratilgan chora-tadbirlarni ishlab chiqish va amalga oshirish bo'yicha yaxlit tizim va muvofiqlashtiruvchi davlat organi, me'yoriy-huquqiy baza, mezonlar va baholash uslubi yotining mavjud emasligi, shuningdek, ushbu yo'nalishdagi ijtimoiy qo'llab-quvvatlash va tadbirkorlikka jalb qilish vazifalarining aniq ajratib olinmaganligi sababli tegishli aholi guruhlari bilan amalga oshirilayotgan ishlarning samaradorligi past darajada qolmoqda; 3) hududlarni ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirish bo'yicha aniq yondashuv va tamoyillar to'liq shakllantirilmagan, iqtisodiyotning hududiy va tarmoq rivojlanishi o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik ta'minlanmasdan hamda hududlarni rivojlantirishdagi mavjud salohiyat va «nisbiy ustunlik» mezonlaridan oqilona foydalanish va ishlab chiqarish kuchlarini joylashtirishda inson kapitali va demografik omillar inobatga olinmasdan qolmoqda; 4) mamlakatda kichik va o'rta biznesni rivojlantirishning aniq yondashuvlarini belgilab olish, tadbirkorlikni moliyaviy va nomoliyaviy qo'llab-quvvatlashning maqsadga yo'naltirilgan, ayniqsa, aholini tadbirkorlikka o'qitish va kasbga o'rgatish ishlarini tizimlashtirish, shu jumladan barcha dasturlar hisobidan ajratilayotgan mablag'larning sarflanish samaradorligini baholash ishlarini tashkil etishda kamchiliklar kuzatilmoqda.

Samarali makroiqtisodiy siyosatni yuritish, barqaror iqtisodiy o'sish sur'atlarini ta'minlash, tadbirkorlik muhitini yaxshilash orqali mamlakatda kambag'allikni qisqartirish borasida maqbul davlat siyosatini amalga oshirish tizimini joriy etish maqsadida O'zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot va sanoat vazirligi O'zbekiston Respublikasi Iqtisodiy taraqqiyot va kambag'allikni qisqartirish vazirligi (keyingi o'rinlarda — vazirlik) etib qayta tashkil etildi va quyidagilar uning asosiy vazifalari etib belgilandi[2]:

a) kambag'allikni qisqartirish borasida:

- iqtisodiy o'sishning inklyuzivligini ta'minlash, davlat boshqaruvi organlari, nodavlat notijorat tashkilotlari, jamoat tashkilotlari hamda xalqaro moliya institutlari va xorijiy hukumat moliya tashkilotlari bilan hamkorlikda kambag'allikni qisqartirish bo'yicha strategiya va dasturlarni ishlab chiqish, amalga oshirish va muvofiqlashtirish;

- kambag'allikni qisqartirishning aniq dastak va mexanizmlarini ishlab chiqish, xorijiy tajribani inobatga olgan holda kambag'allik darajasini aniqlash mezonlari va baholash uslubi yotini, ijtimoiy ta'minotning minimal standartlari va me'yoriy asoslarini ishlab chiqish va joriy etish;

- barqaror rivojlanish sohasidagi milliy maqsad va vazifalarga erishish chora-tadbirlarini amalga oshirish, yashash minimumi va minimal iste'mol savatini hisoblash metodologiyasini ishlab chiqish hamda aholi daromadlari tabaqalashuvini o'rganish bo'yicha tizimli ishlarni olib borish hamda ularning davlat maqsadli dasturlari bilan o'zaro muvofiqligini ta'minlash;

-O'zbekiston Respublikasi Bandlik va mehnat munosabatlari vazirligi bilan birgalikda mehnat bozori va uning tarkibini sifat jihatdan rivojlantirish, ishchi kuchi migrasiyasi jarayonlarini tahlil qilish, takomillashtirish hamda mehnat resurslarini taqsimlash borasida o'zaro muvofiqlikdagi ishlarni olib borish;

-O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha ta'lim vazirligi, Xalq ta'limi vazirligi, Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi, Sog'liqni saqlash vazirligi, Jismoniy tarbiya va sport vazirligi hamda Madaniyat vazirligi bilan birgalikda inson kapitalini rivojlantirish bo'yicha dasturlarni ishlab chiqish va amalga oshirish;

b) mamlakatda tadbirkorlikni rivojlantirish sohasida:

-mamlakatda kichik va o'rta biznesni hamda tadbirkorlikning barcha shakllarini rivojlantirishga qaratilgan yagona davlat siyosatini yuritish;

-iqtisodiy o'sishni ta'minlashda kichik va o'rta biznesni muhim drayverga aylantirishning konseptual va strategik yondashuvlarni hamda sohani rivojlantirish borasida fundamental to'siq va muammolarni bartaraf etish chora-tadbirlarini ishlab chiqish va amalga oshirish;

-kichik va o'rta biznes sub'ektlari toifasiga oid mezonlarni belgilovchi, shuningdek, ularning huquqlariga taalluqli normativ-huquqiy hujjatlarni ishlab chiqish va amalga oshirish;

-tadbirkorlik sub'ektlarini qo'llab-quvvatlashning moliyaviy va nomoliyaviy choralari - yangi vositalar va axborot tizimlarini yaratish, kreditlashning mavjud mexanizmlari va qo'llab-quvvatlash vositalari orqali ijtimoiy-iqtisodiy jihatdan yuqori samara beruvchi yo'nalish va loyihalarni amalga oshirish.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR TAHLILI

Hozirgi kunda iqtisodiy adabiyotda kichik va o'rta biznes korxonalari moliyaviy barqarorligi mazmunini tushunishning turlicha yondoshuvlari va variantlari uchraydi. Jumladan, K.B. Borodulina fikricha, kichik va o'rta biznes korxonalari moliyaviy barqarorligining mohiyati "uning shunday moliyaviy holatidirki, unda korxonaning xo'jalik faoliyati uning barcha majburiyatlarini ta'minlashga imkon beradi" [3].

V. P. Bojko va S. Yu. Balichevlar fikricha, "moliyaviy barqarorlik - doimiy tarzda bozor kon'yunkturasi o'zgarib borishi sharoitida korxonaning o'z moliyaviy stabiligini saqlab qolish qobiliyatidir" [4].

L.T.Gilyarovskaya, A.V.Endoviskayalar ta'kidlashicha, "korxona moliyaviy barqarorligi tushunchasi uning shunday holatidirki, bunda mavjud resurslarni taqsimlash va ulardan foydalanish jarayonida nafaqat to'lovga layoqatlilik ta'minlanadi, balki shu bilan birga foyda va kapitalning o'sishina erishish maqsadidagi rivojlanishga ham erishiladi" [5].

A.F.Purtova qarashicha, "korxona moliyaviy barqarorligi - bu moliyaviy holatning ilgarigidan ko'ra yaxshilangan holatdagi o'sib borishidir[6]".

M.A.Vakulina fikricha, "moliyaviy barqarorlik korxona kelgusi rivoji uchun ahamiyatli bo'lgan iqtisodiy mustaqillikning garovi bo'lmish etarli darajadagi foyda hajmining mavjudligidir[7]".

Yuqorida bildirilgan fikrlarning umumlashma tahlili "moliyaviy barqarorlik" tushunchasi mohiyatini tushunishga uch xil yondoshuv mavjudligini ko'rsatdi.

Birinci yondoshuv mazkur tushunchani tor ma'noda tushunishni izohlaydi va xo'jalik sub'ekti moliyaviy holatining ko'rsatkichlaridan biri sifatida talqin etadi.

Ikkinchi yondoshuv vakillari esa, o'z navbatida, ushbu tushuncha mazmunining talqinida asosiy e'tiborlarini korxona ishchan faolligi va ishonchliliigi orqali ifodalanuvchi raqobatbardoshlik va korxona hamda uning hamkorlari iqtisodiy manfaatlari samarali ijrosining kafolati bo'lmish moliyaviy barqarorlik ko'rsatkichlari baholanishining zarurligiga qaratadilar.

Va nihoyat, uchinchi yondoshuv vakillari korxona moliyaviy barqarorligini moliyaviy resurslarning samarali shakllanishi, taqsimlanishi va ishlatilishi bilan bog'laydilar[8].

Bizning fikrimizcha, kichik va o'rta biznes korxonalari moliyaviy barqarorligi - bu kichik va o'rta biznes korxonalarining o'z faoliyatini kengaytirilgan asosda moliyalashtirish, tashqi nobarqaror muhit ta'siriga qarshi tura olishlik va noxush holatlarda ham o'zining to'lovga layoqatlilikini saqlay olishga imkon beruvchi moliyaviy holatidir[9].

Umuman, kichik va o'rta biznes korxonalari moliyaviy barqarorligi kambag'allikni kamaytirishda muhim ahamiyatga ega, shu bois yuqorida ta'kidlanganidek, mamlakatda kichik va o'rta biznesni rivojlantirishning aniq yondashuvlarini belgilab olish, tadbirkorlikni moliyaviy va nomoliyaviy qo'llab-quvvatlashning maqsadga yo'naltirilgan, ayniqsa, aholini tadbirkorlikka o'qitish va kasbga o'rgatish ishlarini tizimlashtirish, shu jumladan barcha dasturlar hisobidan ajratilayotgan mablag'larning sarflanish samaradorligini baholash ishlarini tashkil etish zaruriyati kuzatilmoqda.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Maqolada muallif tomonidan ilmiy abstraksiyalash, qiyosiy tahlil, induksiya va deduksiya usullaridan foydalanilgan.

TAHLIL VA NATIJALAR

Kambag'allikni kamaytirish muammosining global jihatlari

Kambag'allik va qashshoqlik muammosi – asrimizning butunjahon global muammolaridan biri sifatida butun kishilik jamiyatini tashvishlantirib kelayotganligi hech kimga sir emas. Ushbu muammoning hozirgi kunda keskinlashayotganligini asoslovchi ayrim omillarni sanab o'tsak, ular quyidagilardan iborat:

- BMT, Jahon banki ma'lumotlariga ko'ra bugungi kunda butun dunyoda o'ta qashshoqlik darajasida yashayotganlar soni 1,2 mlrd. kishini tashkil etmoqdaki – bu ijobiy hal etilishi o'ta qiyin bo'lgan gumanitar-iqtisodiy muammo bo'lib, nafaqat millatlararo, balki xalqaro tabaqalashuv tahdidlarining ham kuchayishiga olib keladi. Nobel mukofoti sovrindori, amerikalik iqtisodchi Dj. Stiglis ta'kidlaganidek, "Dezintegrasiyalashgan jamiyatda, "qashshoqlik va kambag'allik ayniqsa, uzoq muddatli istiqbolda vertikal mobillikning pasayishiga "xizmat qiladi" va butun aholining mehnat unumdorligini pasaytiradi";

-kambag'allik va qashshoqlik darajasi dunyo bo'ylab taqsimlanishi va uning ko'lamining notekisligi (Afrika qit'asi mamlakatlarida uning darajasi sezilarli va qamrovi kengligi, rivojlanayotgan davlatlarda rivojlangan va Evropa Ittifoqi davlatlaridagiga nisbatan jiddiy tafovutlar mavjudligi va h.k.) ga qaramasdan mazkur muammo har qanday mamlakatni tashvishlantiruvchi salbiy oqibatlar bilan tajovuz qilayotganligi. Jahon banki ma'lumotlariga ko'ra, dunyo bo'yicha o'rtacha kashshoq aholi ulushi kamayish tendensiyasiga ega. Agar 1990 yilda qashshoq aholi hisoblangan kunlik daromadi 1,9 AQSh dollariga teng bo'lgan aholi 40 foizni tashkil etgan bo'lsa, 2013 yilda bu ko'rsatkich 10 foizni tashkil etdi (kunlik daromad o'rtacha darajadan yuqori mamlakatlar uchun kishi boshiga kuniga 5,5 dollar, kunlik daromad o'rtacha darajadan past mamlakatlar uchun kishi boshiga kuniga 3,2 dollar). 2030 yilda uni 3 foizli darajadan oshmasligini ta'minlash vazifasi qo'yildi. Shu bois rivojlangan davlatlarda ham kambag'allikni kamaytirishga qaratilgan Davlat Dasturlari doimiy tarzda qabul qilinib va ijrosi qattiq nazorat qilib kelingan. 2020 yilda Jahon banki dunyoning qashshoq mamlakatlari uchun 82 mlrd. AQSh dollari, shundan Afrika davlatlari uchun 53 mlrd. AQSh dollari miqdorida mablag' ajratilganini e'lon qildi. Evropa Ittifoqi davlatlarida 2015 yilda 500 mln aholidan 85 mln. i yoki 16,8 foizi qashshoqlik chegarasidan pastda yashab kelayotgani, ushbu daraja Bolgariyada – 49 %ni, Ruminiyada – 42 %ni, Latviyada – 37 %ni tashkil etayotganligi e'lon qilindi. "Evropa-2020" strategiyasida kambag'allikni 20 mln. kishiga kamaytirish vazifasi belgilangan edi;

-jahon miqyosida iqtisodiyotni erkinlashtirish va bozor mexanizmlarini keng joriy qilish tamoyillariga asoslangan islohotlarning yangi bosqichida uning natijadorligini oshirish, iqtisodiyotni boshqarishning aniq, shaffof va natijaga yo'naltirilgan mexanizmini ishlab chiqishga qaratilgan o'rta va uzoq muddatli dastur va konsepsiyalarining qabul qilinganligi va ularda kambag'allikni kamaytirish masalasiga alohida urg'u berilganligi. Masalan, «BMTning 2030 yilgacha barqaror rivojlanish Dasturi», "Jahon bankining 2030 yilgacha rivojlanish Konsepsiyasi", "Rossiya Federasiyasi ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyotining 2030 yilgacha bo'lgan Konsepsiyasi", Qozog'iston Respublikasining 31 yanvar 2017 yilda Prezident Murojaatnomasida qabul qilingan "Strategiya 2025" o'rta muddatli va "Qozog'iston-2050" uzoq muddatli Strategiyasi shular jumlasidandir.

Kambag'allikni kamaytirish samarali tadbirlari yuzasidan Qozog'iston Respublikasi tajribalari.

Kambag'allikni kamaytirish samarali tadbirlari yuzasidan aynan Qozog'iston Respublikasi tajribalarini o'rganish zarurligi quyidagi omillar bilan bog'liq:

-mamlakatda 2002-2024 yillarda aholi kambag'al qatlamlari soni deyarli 8,8 martaga kamayishiga erishilgani;

-2015 yil 29 sentyabrda Vashingtonda BMT Bosh Assambleyasidagi Prezident N.Nazarboev nutqida mamlakatda kambag'alliklikni kamaytirish ishlaridagi mamlakat yutuqlari baralla aytilgani, Markaziy Osiyo va dunyoda ushbu masalada zarur bo'lsa Qozog'istonning yordam bera olish uchun imkoniyatlari mavjudligining ta'kidlanishi;

-2015-2017 yillarda mamlakatda kambag'allikni aniqlash mezonida kunlik daromadning \$1,9 dan \$5,5 ga almashishini ta'minlovchi iqtisodiy o'sish va imkoniyatlarning yaratilganligi;

-31 yanvar 2024 yildagi Prezident Murojaatnomasida mamlakat 2025 yil darajasidagi istiqbol ko'rsatkichlariga 2022 yilda erishib bo'lganligini rasman e'lon qilinganligi;

-mamlakatning "Strategiya 2025" o'rta muddatli va "Qozog'iston-2050" ("Kelajakni qurish uchun ko'prik. Yangi reallik sharoitida "rivojlangan mamlakatlar 30ligi ligasi"ga yo'l") nomli uzoq muddatli rivojlanish Strategiyasida kambag'allikni kamaytirish samarali tadbirlari yuzasidan aniq vazifalar qo'yilganligi;

- rivojlanish strategiyasining mazkur hujjatlari tayyorlanishida etarli asoslar ishonchililigining ta'minlanganligi (2024 yilda 70ta mahalliy va 20ta xalqaro ekspertlarni, 10ta milliy ekspert tashkilotlari va 26ta xalkaro ekspert

tashkilotlari jalb etilgan holda mamlakat rivojlanishi joriy holatining diagnostikasi o'tkazilganligi, mamlakatning 6ta hududida aholi bilan 10ta fokus-guruh tuzilib ish yuritilganligi, dunyoning 100 ta megatrendi va 3ta global rivojlanish ssenariylari o'rganilganligi, Qozog'iston bilan taqqoslasa bo'ladigan 6ta mamlakatning iqtisodiy o'sish strategiyalari batafsil o'rganilganligi, 5 ta xalqaro tashkilotdan maslahatlar olinganligi, 2ta Ekspert Kengashining, "Astana iqtisodiy forumi" doirasida davra suhbatining, hududlarda yig'ilishlarning va ommaviy muhokamalarning o'tkazilganligi, hujjat loyihasiga ekspertlar, xalqaro tashkilotlar, milliy kompaniyalar va davlat organlari tomonidan 630 dan ziyod taklif-tavsiyalar berilganligi va ularning 80 foizidan ko'pining inobatga olinganligi).

Qozog'iston Respublikasi va O'zbekiston Respublikasida kambag'allikni kamaytirish masalasini hal etish asoslari.

1-jadval. Hozirgi sharoitda Qozog'iston Respublikasi va O'zbekiston Respublikasi davlatlari iqtisodiy platformasida kambag'allikni kamaytirish muammosi qiyosiy tahlili

T/r	Tegishli asos yoki tadbir nomi	Qozog'iston Respublikasi	O'zbekiston Respublikasi
1.	Aholi soni, mln.kishi	18,8	34,0
2.	Jon boshiga aholi real daromadlari	99 975 tenge yoki \$278	1,84 mln.so'm yoki \$204
3.	Aholi jami sonida qashshoq (kambag'allik darajasidan past aholi soni va ulushi)	796 ming kishi yoki 7 foiz aholi (kunlik daromad \$5,5)	4-5 mln.kishi yoki 12-15 foiz aholi (kunlik daromad \$1,9)
4.	Daromadi yuqori 10 foiz aholi va daromadi past 10foiz aholining daromadlar nisbati (aholi daromadlarining desil koeffisienti)	29 marta (Jaxon banki ma'lumotiga ko'ra me'yoriy daraja 7dan oshmasligi lozim bo'lgani holda rivojlangan mamlakatlarda 4,8 martani Iktisodiy hamkorlik va rivojlanish tashkiloti a'zolari bo'lgan mamlakatlarda 10 martani tashkil etadi)	6,1 marta
5.	Keng ko'lamli, siyosiy tus olgan ijtimoiy iqtisodiy masala sifatida kambag'allikni kamaytirishning qo'yilishi	2015 yil 29 sentyabrda Vashingtonda BMT Bosh Assambleyasidagi Prezident nutqi	2020 yil 24 yanvar kuni Prezidentning Oliy Majlisga Murojaatnomasi
6.	Davlat iqtisodiy strategiyasining kambag'allikni kamaytirishga munosabati jiddiyligining asoslanganligi sababi	Sinov va inqiroz bilan bog'liq keskin vaziyatlarga Kirgiziston, Turkmaniston kabi chidamli va barqarorligi	Tojikiston kabi birmuncha dinamik o'sishning xosligi (oxirgi 10 yilda YalM yillik o'sishi barqaror sur'atlarining birmuncha yuqoriligi)
7.	Kambag'allikni kamaytirishning o'rta va uzoq muddatli vazifalari ko'zda tutilgan Hukumat qarori yoki hujjati	31 yanvar 2017 yilda Prezident Murojaatnomasida qabul qilingan "Strategiya 2025" o'rta muddatli va "Qozog'iston-2050" uzoq muddatli Strategiyasi	O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020 yil 26 martdagi "Iqtisodiyotni rivojlantirish va kambag'allikni qisqartirishga oid davlat siyosatini tubdan yangilash chora-tadbirlari to'g'risida"gi PF-5975-son Farmoni
8.	Kambag'allikni kamaytirishning o'rta muddatli vazifasi	2050 yilga kuchli 30 talikka kirish Jon boshiga yillik YalM 2016 yilgi \$26048 o'rniga 2025 yilda \$46100 ni tashkil etadi	Daromadlar darajasi o'rtadan yuqori bo'lgan jahon mamlakatlari guruhiga kirish, aholi daromadlari o'sishini va kambag'allikni ikki baravar qisqartirish. Jon boshiga yillik YalM 2018 yilgi \$1533 o'rniga 2030 yilda \$4538 ni tashkil etadi
9.	2020 yilda Hukumat tomonidan kambag'allikni kamaytirishga ajratilgan mablag' miqdori	1,2mlrd. AQSh dollari	700 mln. AQSh dollari

Xalqaro tajriba asosida mamlakatimizda kambag'allikni kamaytirish tadbirlari samarali ijrosini ta'minlash Kambag'allikka ilm-fanda aniq ta'rifu tavsiflar berilgan. Busiz ham mazkur tushuncha nimani anglatishini hamma biladi. Lekin masala shuki, ushbu muammo nega endi kun tartibiga chiqdi? Jumladan, O'zbekistonda bu muammoga qarshi kurashish nima uchun shunchalar dolzarb bo'lib qoldi?

Sir emas, yurtimizda kambag'allik ko'p yillar davomida "yopiq mavzu" bo'lib keldi. Bu kategoriyani o'rniga dardimizni azbaroyi xaspo'shlash uchun "kam ta'minlanganlik", "ehtiyojmandlik" degan tushunchalardan foydalandik. Oqibatda kambag'allik iskanjasi haqiqatda kamayib qolmadi va ostonamizdan butunlay yo'q bo'lib ketmadi.

Shukrki, xalq bilan muloqotning bugungiday samarali tizimi haqiqiy ahvolni ko'zgudagiday namoyon etdi. Odamlarning aslida qanday hayot kechirayotgani, ularning eng og'riqli nuqtalari oshkor bo'lib qoldi.

O'rganishlar natijasiga ko'ra, hozirgi kunda hududlarimizda, ayniqsa, qishloq joylarda aholining aksariyat qismi etarli daromad manbaiga ega emas. Dunyoning boshqa mamlakatlaridagi singari bizda ham kambag'al qatlam mavjud. Ular taxminan 12-15 foizni tashkil etishi ham rost. Bu 4-5 million nafarga teng aholi degani! Qarang, ana shu yurtdoshlarimizning bir kunlik daromadi 10-13 ming so'mdan oshmas ekan.

Ana shularni inobatga olgan holda davlatimiz rahbari Sh. Mirziyoev masalani kuyunchaklik bilan kun tartibiga olib chiqdi, tegishli chora-tadbirlar ishlab chiqish yuzasidan mutasaddilarga kechiktirib bo'lmas topshiriqlar berdi.

ЎЗБЕКИСТОНДА КАМБАГАЛЛИКНИ ҚИСҚАРТИРИШ УЧУН ТАКЛИФЛАР

Аҳолининг турмуш даражасини ошириш ва мамлакат ижтимоий-иқтисодий ривожланишининг энг муҳим устуворлиги сифатида ишсизлик даражасини пасайтиришга эътиборни кучайтириш лозим.

Нодавлат нотижорат ташкилотлари билан ҳамкорликда одамларимизни тadbirkorlikka ўқитишнинг энг илғор дастурларини ишлаб чиқиш ва касбга ўқитишда нодавлат ташкилотларнинг фаоллигини кучайтириш.

Фуқароларнинг оилавий бюджети даромадларини оширишнинг энг самарали шаклларида бири сифатида касаначилик меҳнатини ривожлантириш керак.

Ишга жойлашишга муҳтож шахсларга касбий тайёргарлик, қайта тайёрлаш ва малака ошириш тизимини кенгайтириш, бозор эҳтиёжларини ҳисобга олган ҳолда мақбул шарт-шароитларни яратишга йўналтирилган чоралар кўриш.

Аҳолининг реал пул даромадлари ва харид лаёқатини ошириш, бунинг учун иш ҳақи, пенсия, стипендия ва ижтимоий нафақаларни инфляция суръатларидан ошадиган миқдорда ошириш.

Камбағалликдан чиқариш учун ажратилаётган имтиёзли кредитлардан ва аҳоли томорқаларидан мақсадли, самарали фойдаланишда микрокластер тузилмаларини яратиш мақсадга мувофиқ ҳисобланади.

1-расм. O'zbekistonda kambag'allikni qisqartirish uchun takliflar.

O'zbekistonda keyingi 10 yilda mehnat va kichik biznes daromadlarining o'sishi kambag'allikning qisqarishiga olib kelganini inkor qilmaymiz. Ish haqi va biznesdan keladigan daromad manbalari ahamiyati tobora ortishi bilan nafaqalar, ijtimoiy yordam dasturlari va boshqa daromad turlarining roli kamaygani ham

rost. Biroq O'zbekistonning mehnat bozorida sezilarli zaifliklar mavjud. Xalqaro valyuta fondining mamlakatlar bo'yicha so'nggi hisobotida, mehnat zaxirasiga yiliga 500 ming nafar yangi ishchi qo'shilishiga qaramasdan, ish bilan bandlikning qayd etilgan o'sishi va kishi boshiga to'g'ri keladigan ishlab chiqarish hamda xizmatlar hajmining o'sish sur'ati o'rtasida nomutanosibliklar saqlanib qolayotganligi ta'kidlanadi. Ushbu mulohazani yanada rivojlantiradigan bo'lsak, iqtisodiyotda band aholi soniga to'g'ri keladigan tovar va xizmatlar hajmi, ya'ni mehnat unumdorligi darajasi boshqa rivojlangan hamda rivojlanayotgan davlatlar bilan solishtirganda unchalik ham yuqori bo'lmayotganligidan dalolat bermoqda.

Umumiy rasmiy ma'lumotlarga ko'ra, mamlakatimizda mehnat qiladigan aholining 38 foizi norasmiy ish bilan band (43 foizi yoshlar). Bu ishchi kuchining katta qismi rasmiy ijtimoiy sug'urta dasturlaridan foydalanmayotganini anglatadi.

O'zbekiston — aholi jon boshiga to'g'ri keladigan milliy daromad ko'rsatkichi bo'yicha o'rtacha daromadga ega mamlakatlar qatoridan joy olgan (kishi boshiga yiliga o'rtacha 1533 AQSh dollari).

Aslida daromadning o'rtacha darajasi ikki guruhga bo'linadi. Daromadi o'rtacha darajadan past mamlakatlar — kishi boshiga yiliga 1036 — 4085 dollar va daromadi o'rtacha darajadan yuqori mamlakatlar — kishi boshiga yiliga 4086 — 12615 dollar. Birinchi guruhdagi mamlakatlar uchun mezonlar qabul qilingan. Bu o'lchovlar bo'yicha kishi boshiga kuniga 3,2 dollar — kambag'allik chizig'ining o'rtacha ko'rsatkichi. Milliy daromadi o'rtachadan balandroq mamlakatlar uchun kuniga kishi boshiga 5,5 dollar kambag'allik chizig'ining o'rtacha ko'rsatkichidir. Demak, O'zbekiston uchun qashshoqlik chizig'i — kuniga 3,2 dollardan kam pulga yashash degani. Misol uchun, besh kishidan iborat oilaning yalpi daromadi oyiga 480 dollar yoki 4,6 million so'mdan kam bo'lsa, bu oilani kambag'al, deb hisoblash mumkin.

Ma'lumki, 2018 yildan buyon Jahon banki "Taraqqiyot strategiyasi" markazi bilan hamkorlikda "O'zbekiston fuqarolarini tinglab" nomli loyihani amalga oshirib kelmoqda. Mazkur loyiha doirasida "Markaziy Osiyoda tumanlar miqyosidagi qashshoqlik darajasi, o'rtacha iste'mol va aholining o'rta sinfi ko'rsatkichlari" bo'yicha hisobot tayyorlandi. Unda kambag'al va o'rta sinf aholi yashaydigan tumanlar xaritalari butun mintaqa, xususan, O'zbekiston uchun alohida keltirilgan.

Bu orqali, jumladan, kambag'allikni kamaytirishga qaratilgan sa'y-harakatlar samaradorligini oshirish yoki mahalliy darajadagi ijtimoiy guruhlar muammolarini hal qilish uchun mablag'lar ajratilishida foydalanish maqsad qilingan. Ana shu tahlillar daromadlar taqsimlanishi omillarini tushunish hamda kerakli choralarni aniqlash va ishlab chiqishda qo'llaniladi.

Natijalardan ma'lum bo'lishicha, O'zbekistonning aksariyat hududlarida qashshoqlik darajasi kuniga 3,2 dollarni tashkil etadi. Bu Markaziy Osiyoning boshqa (Tojikiston, Qirg'iziston) mamlakatlariga qaraganda birmuncha past ko'rsatkichdir. O'zbekistonning ayrim hududlarida daromad notekis taqsimlangan. Kambag'allikning yuqori darajasi Toshkent, Samarqand, Surxondaryo, Andijon viloyatlari va Qoraqalpog'iston Respublikasining ayrim tumanlarida kuzatilyapti. O'rta sinf aholining umumiy aholi sonidagi ulushining eng past darajasi ham Samarqand, Surxondaryo, Andijon, Sirdaryo, Toshkent, Xorazm viloyatlari va Qoraqalpog'iston Respublikasining ba'zi tumanlariga to'g'ri kelmoqda.

Albatta, Prezidentimiz qayd etganidek, kambag'allikni kamaytirish oylik yoki nafaqa miqdorini ko'paytirish, yoppasiga kredit berish, degani emas. Buning uchun, eng avvalo, aholini kasbga o'qitish, moliyaviy savodxonligini oshirish, odamlarda tadbirkorlik hissiini uyg'otish, infratuzilmani yaxshilash, farzandlarini o'qitish, sifatli davolanish, manzilli nafaqa to'lash tizimini joriy qilish kerak.

Kambag'allik millatning sog'lig'i, mehnatga layoqati va ilmiy salohiyatiga putur etkazadi. Shuningdek, uning oqibati natijasida Davlat byudjetining pasayishi va siyosiy jarayonlarning keskinlashishiga sabab bo'ladi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Yuqorida ta'kidlaganimizdek, birinchi navbatda, ishsizlik darajasini pasaytirishga e'tiborni kuchaytirish lozim. Bu borada o'ziga mustaqil yordam bera olmaydiganlarni qo'llab-quvvatlovchi faol va ta'sirchan siyosat yuritish, ushbu maqsadlarga jamiyat va xususiy sektor resurslarini jalb etish katta samara beradi.

Binobarin, nodavlat notijorat tashkilotlari bilan hamkorlikda odamlarimizni tadbirkorlikka o'qitishning eng ilg'or dasturlarini ishlab chiqish va kasbga o'qitishda nodavlat tashkilotlari faolligini kuchaytirishga ehtiyoj katta.

Kasanachilik mehnat turini rivojlantirish kerak. Bunda zamonaviy mashinalar, uskunalar, xom ashyo va materiallarni xarid qilish uchun moliyaviy resurslardan foydalanish imkoniyatini yaratish darkor. Kasanachilarga buyurtmachilar topishiga, tadbirkorlik sub'ektlari bilan kooperasiyasini kengaytirishga ko'maklashish zarur.

Shuningdek, ishga joylashishga muhtoj shaxslarga kasbiy tayyorgarlik, qayta tayyorlash va malaka oshirish tizimini kengaytirish, bozor ehtiyojlarini hisobga olgan holda, maqbul shart-sharoitlar yaratishga yo'naltirilgan choralar ko'rish foydadan xoli bo'lmaydi.

Aholi real daromadlari va xarid qobiliyatini oshirish, buning uchun ijtimoiy mehnat taqsimotini to'g'ri yo'lga qo'yish orqali jon boshiga to'g'ri keladigan tovar va xizmatlar ishlab chiqarish hajmini, ya'ni mehnat unumdorligini keskin oshirish darkor.

Kambag'allik holatida yoki chegarasida yashayotgan aholi qatlamini qashshoqlikdan chiqarish uchun ajratilayotgan imtiyozli kreditlar va aholi tomorqalaridan maqsadli foydalanishda mikroklaster tuzilmalarini yaratish maqsadga muvofiqdir.

Xulosa o'rinda ta'kidlash lozimki, bugungi kunda O'zbekistonda kambag'allikni kamaytirish masalasi davlat siyosati darajasiga ko'tarildi.

Fikrimizcha, mazkur yo'nalishda jahonning ilg'or mamlakatlari tajribasidan unumli foydalanishimiz kerak. Bu borada, biz, olimlardan ham jonbozlik, faol ilmiy izlanishlar olib borish talab etiladi. Shundagina Prezidentimiz ta'kidlagan metodologiyani yaratish va hayotga tatbiq etish imkoniyatiga ega bo'lamiz.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 8 январь 2019 йилдаги №5614-сонли Фармони "Ўзбекистон Республикасини 2030 йилга қадар ижтимоий-иқтисодий комплекс ривожлантириш концепция"си.
2. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2020 йил 26 мартдаги "Иқтисодиётни ривожлантириш ва камбағалликни қисқартиришга оид давлат сиёсатини тубдан янгилаш чора-тадбирлари тўғрисида"ги ПФ-5975-сон [Фармони](#).
3. Бородулина К. Б. Анализ методов оценки финансовой устойчивости и платежеспособности предприятия // Вестник Марийского государственного университета. – 2016. – № 1. – С. 15.
4. Божко В. П. Управление финансовой устойчивостью предприятий / В. П. Божко, С. Ю. Балычев // Экономика, статистика и информатика. Вестник УМО. – 2013. – № 4. – С. 33–37.
5. Гиляровская Л. Т. Анализ и оценка финансовой устойчивости торговых организаций : учеб. пособ. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2012. – 159 с.
6. Пуртова А. Ф. Исследование подходов к определению финансовой устойчивости // Молодой ученый. – 2014. – № 15(74). – С. 200–203.
7. Вакулина М. А. Анализ теоретических подходов к трактовке сущности понятия «финансовая устойчивость предприятия» // Экономика и социум. – 2016. – № 5(24). – С. 21–27.
8. Батьковский М. А. Методологические основы анализа финансовой устойчивости предприятий / М.А.Батьковский. – Финансы и учет: современная теория, методология и практика: сб. науч. трудов по материалам I международной науч.-практ. конференции 30.06.16 г. – М. : НОО «Профессиональная наука», 2016. – С.68–78.
9. Джамалов Х.Н.К вопросу методов оценки финансовой устойчивости предприятий малого бизнеса и её факторов// Учёный XXI века, международный научный журнал № 3-2 (62), март 2020 г. С.50-59
10. Frantisek Liptak, Slavka Klasova, Viliam Kovac. Special Economic Zone Constitution According to Cluster Analysis. Procedia Economics and Finance. Vol. 27, 2015, Pages 186-193. (<https://www.scopus.com>), (<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2212567115009880>).
11. Saiful Bahri Mohd Kamal, Dahlia Zawawi, Dahlan Abdullah. Entrepreneurial Orientation for Small and Medium Travel Agencies in Malaysia. Procedia Economics and Finance. Vol. 37, 2016, Pages 115 – 120. (<https://www.scopus.com>), (<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2212567116301010>).
12. Chen Shaohua, Ravallion Martin. The Developing World Is Poorer Than We Thought, but No Less Successful in the Fight Against Poverty. Policy Research Working Paper, no. WPS 4703. Washington, World Bank, 2018. Available at: <http://documents.worldbank.org/curated/en/2018/08/11680409/developing-world-poorer-thought-no-less-successful-fight-against-poverty> (accessed 24.07.2019).

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2025. № 6

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>
